

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi
Norske Reindriftingsamers Landsforbund
Nøørjen Båatsoesaemiej Rijnkeseaervie
Sami Reindeer Herders' Association of Norway

NBR GÁIBÁDUS BOAZODOALLOŠIEHTADUSSII **2023-2024**

NRLs KRAV TIL REINDRIFTSAVTALE 2023- 2024

1. INNLEDNING.....	5
1.1 Grunnlaget for avtaleforhandlingene.....	5
1.2 Målsetningen om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift.....	6
1.3 Forslag til ny reindrifftslov.....	7
1.4 Ekstraordinært tilskudd.....	7
1.5 Oppfølging av Fosen-dommen.....	8
2. NRLs PRIORITERINGER FOR AVTALEÅRET 2023 – 2024.....	9
3. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG NÆRING.....	9
3.1 Staten må ta ansvar for å sikre reindriften sine beitearealer.....	10
3.2 Reindriften sine rett til selvbestemmelse må anerkjennes og respekteres.....	11
3.3 Bruk av erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskaper og retten til medvirkning.....	12
3.4 Kommunenes plikt til å konsultere samiske interesser.....	13
3.5 Forvaltningsorganene i reindriften må øke sine kunnskaper om reindrift.....	14
3.6 Reinbeitedistriktene må styrkes i forhold til den interne administrasjonen og tilføres ressurser i arbeidet med inngrepssaker.....	15
3.7 Kompensasjon for tapt beiteland.....	16
3.8 Opprettelse av egen miljødomstol.....	16
4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING.....	17
4.1 Tilrettelegging for økt verdiskapning og produksjon.....	17
4.2 Rovviltbestandene må reduseres.....	19
4.3 Klima og miljøtilskudd til siidaandeler og tilskudd for rein på beite.....	20
4.4 Avgifter i reindriften.....	21
4.5 Beitekriser som følge av klimaendringer.....	22
5. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN KULTURELL BÆREKRAFTIG NÆRING.....	23
5.1. Tilrettelegging for kvinner med egen siidaandel.....	25
5.2 Tilrettelegging for delt siidaandel.....	25
5.3 Kjønnbalanse i styrer og verv.....	26
5.4 Meklingsordning i reindriften.....	26
5.5 Etableringstilskudd.....	26
5.6 Utdanning- og stipendordninger.....	26
5.7 Tiltak for distrikter som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige.....	27

5.8 Tiltak for å legge til rette for at norsk reindrift har tilgang til sine reinbeiteområder i Sverige.....	27
5.9 Optisk lengdemåling.....	27
5.10 Trollheimen	27
5.11 Arealstatistikk.....	28
6. STYRKE VELFERDSORDNINGER OG HMS	28
6.1 Helse, miljø og sikkerhet (HMS)	28
6.2 Forebyggende tiltak i forbindelse med hets og rasisme mot reineiere	30
6.3 Tilskuddsordning for ferie og fritid.....	31
6.4 Avløser ved svangerskap, fødsel, adopsjon, sykdom og dødsfall	31
6.5 Tidligpensjon i reindriften	32
6.6 Tilskudd til avløsere ved møtevirksomhet og kurs/seminarer/prosjekter for ungdom	33
7. KONFLIKTFOREBYGGENDE TILTAK.....	33
8. FORBUD MOT BRUK AV STRØMGJERDER I UTMARK OG RYDDING AV GAMMELT GJERDEMATERIELL.....	33
9. CWD.....	34
10. MINDREFORBRUK 2022-2023.....	34
11. NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK.....	34
11.1 Økonomisk ramme.....	34
11.2 Reindriften Utviklingsfond	34
12. KOSTNADSENKENDE OG DIREKTE TILSKUDD.....	36
12.1 Distriktstilskudd.....	37
12.2 Produksjonspremie	37
12.3 Kalveslaktetilskudd.....	37
12.4 Simleslaktetilskudd.....	37
12.5 Etableringstilskudd	37
12.6 Særskilt driftstilskudd til ungdom.....	37
12.7 Ektefelle / samboertilskudd	38
12.8 Driftstilskudd til siidaandeler der kvinner står som eneste leder	38
12.9 Klima- og miljøtilskudd til siidaandelsinnehavere og tilskudd til rein på beite.....	38
12.10 Ekstraordinært tilskudd	38
13. RÅDGIVNINGSTJENESTE I AREALSAKER	38
14. VELFERDSORDNINGER.....	38
14.1 Tilskudd til avløser ved svangerskap, fødsel, adopsjon og dødsfall	38
14.2 Avløsning ved sykdom hos barn	38

14.3 Tilskudd til tidligpensjon	39
14.4 Øvrige velferdsordninger	39
15. ORGANISASJONSTILSKUDD.....	39
16. HELSETJENESTE FOR REIN	39
17. ØVRIGE ORDNINGER	39
18. EKSTRAORDINÆRE FORHANDLINGER OG REFORHANDLINGER	40
19. SAKER UTENFOR REINDRIFSAVTALENS ØKONOMISKE RAMMER	40
19.1 Saker under kommunal- og distriktsdepartementet	40
19.2 Saker under Samferdselsdepartementet	40
19.3 Saker under Finansdepartementet.....	40
19.4 Saker under Klima- og miljødepartementet	40
19.5 Saker under Kunnskapsdepartementet.....	41
19.6 Saker under Arbeids- og inkluderingsdepartementet	41
19.7 Saker under Justisdepartementet	41

1. INNLEDNING

Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) legger med dette fram krav om totalramme og fordeling av poster for reindrifftsavtalen gjeldende for perioden 2023-2024. Kravet danner grunnlag for avtaleforhandlinger med Landbruks- og matdepartementet (LMD).

NRLs krav omfatter både reindriftens økonomiske behov, samt krav som har betydning for å sikre reindriften som næring og kulturutøvelse. Kravet skal også bidra til å gi et bilde av de utfordringer som næringen står ovenfor pr. i dag.

NRLs forhandlingsutvalg er opptatt av at reindrifftsavtalen bidrar til å skape forutsigbarhet for reindrifftsutøverne. Større endringer i reindrifftsavtalen må planlegges og implementeres over tid slik at det ikke får negative konsekvenser for reindriften.

1.1 Grunnlaget for avtaleforhandlingene

NRL er en urfolksorganisasjon som gjennom sitt arbeid skal sikre reindriften en positiv utvikling som bidrar til gode rammevilkår i tråd med tradisjonell reindrifftsutøvelse og verdigrunnlag. NRL viser til at reindriften som en tradisjonell urfolksnæring og kulturbærer bidrar med verdiskapning i form av reinkjøttproduksjon, produksjon av tradisjonelt håndverk og design, kunnskaps- og kulturformidling m.m. NRL er opptatt av at tilskuddsordninger over reindrifftsavtalen skal motivere reieierne til å oppnå de mål som avtalepartene blir enige om.

Reindriften utnytter naturressurser som få andre kan utnytte, og hvor bruken danner et unikt kulturlandskap som er viktig å ivareta for framtiden. Dette er verdier som samlet sett må styrkes og avspeiles i virkemiddelbruken.

Hovedavtalen som ble inngått mellom Staten v/ Landbruksdepartementet og reindrifftsnaeringen v/ NRL i 1976 danner grunnlaget for forhandlingene. Hovedavtalen ble revidert den 26.02.93, og legger til grunn at partene skal føre forhandlinger om en løpende reindrifftsavtale med tiltak som tar sikte på å utvikle reindrifftsnaeringen i tråd med omforente mål og retningslinjer for reindriftpolitikken. Den legger også premisser for hvilke tiltak det kan forhandles om, herunder økonomiske virkemidler samt tiltak om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål som er viktig for utviklingen av næringen.

Reindriften danner det viktigste materielle grunnlaget for samisk språk, kultur og samfunnsliv. I hht. Grunnloven § 108 har statlige myndigheter en forpliktelse til å sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv. Reindriften skal gjennom dette sikres en positiv utvikling som bidrar til gode rammevilkår i tråd med tradisjonell reindriftsutøvelse og verdigrunnlag.

Staten har også en forpliktelse til å sikre reindriften som urfolksnæring i hht. til internasjonale konvensjoner, herunder *FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter* artikkel 27 jfr. artikkel 1, og *ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater* samt *FNs Erklæring om urfolks rettigheter* av 2007 og sluttdokumentet fra The World Conference on Indigenous Peoples av 22. - 23. september 2014.

1.2 Målsetningen om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift

NRL legger til grunn den tredelte målsetningen om økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift. Bærekraftsmålene virker inn på hverandre og er tett knyttet sammen som følge av samspillet mellom tilgjengelige beitearealer, reinflokkene og menneskene i næringen.

Myndighetene viser til at reindriften skal driftes med utgangspunkt i en *bærekraftig utvikling*. For reindriften handler dette om en utvikling som imøtekommer behovene til dagens generasjon, uten at dette reduserer mulighetene for kommende generasjoner. Et helt avgjørende element i dette er plikten til å sikre reindriften sine beitearealer.

For å oppnå målene om en bærekraftig reindrift forutsetter dette:

- At retten til stabile og forutsigbare beitearealer sikres mot inngrep og forstyrrelser
- At rovvilttap, tog- og bilpåkørsler m.m reduseres
- At reindriftsutøvernes rett til selvbestemmelse gjennom medvirkning og innflytelse sikres og etterleves i forvaltningen
- At reindriften sine tradisjons- og erfaringsbaserte kunnskaper respekteres, vektlegges og etterleves av forvaltningen
- At næringen sikres gode priser på produkter av rein
- At næringen sikres rettferdige skatte- og avgiftsordninger
- At reindriftsutøverne sikres tilfredsstillende rekrutterings- og generasjonsovergangsordninger
- At reindriftsutøverne sikres tilgang til nødvendige HMS- og velferdsordninger
- At distriktene sikres ressurser til å ivareta sine interesser

- At reindrift som familiebasert næring sikres og synliggjøres
- At reindriften gis ressurser til å håndtere klimautfordringer

Reindrifftsavtalen er et sentralt virkemiddel for å nå de ovennevnte målsetninger. NRL viser til at faktorer som påvirker bærekraften i reindriften, varierer fra distrikt til distrikt og fra reinbeiteområde til reinbeiteområde.

1.3 Forslag til ny reindrifftslov

Reindrifftsrettsutvalget har nylig lagt fram forslag til endret reindrifftslov. Det vises også til Hurdalsplattformen hvor Regjeringen vil gjennomføre en helhetlig gjennomgang av reindrifftsloven. NRLs forhandlingsutvalg forutsetter at staten ved LMD i løpet av avtaleforhandlingene redegjør for hvordan prosessen skal gjennomføres fra Regjeringens side.

1.4 Ekstraordinært tilskudd

I 2022 opplevde reindriften en betydelig prisstigning på varer og tjenester, i likhet med jordbruket. NRLs forhandlingsutvalg viser til at flere avtaleforhandlinger har blitt innledet med at man fra reindriften side må utvise måtehold. De samme prinsippene synes ikke å gjelde for landbruket.

For å sette dette i perspektiv, ble det i forbindelse med siste jordbruksoppgjør stilt krav om 11,5 milliarder kroner i økning i jordbruksavtalen fra bondeorganisasjonene, og hvor den endelige økningen ble på 10,9 milliarder. Jordbruksoppjøret lå dermed svært tett opp til kravet. Avtalen inneholdt solide ordninger knyttet til full kostnadsdekning, herunder også dekning til å håndtere den usikkerhet som ligger i kostnadsveksten. For å sikre bøndenes inntektsvekst, ble det allerede i september 2022 utbetalt 2 milliarder. Det ble også gitt et inntektsløft på kr. 64 000 pr. årsverk, hvorav kr. 40 000 skal bidra til å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. I tillegg ble velferdsordningene gitt høy prioritet fra statens side. Bøndene stilte i etterkant av jordbruksoppjøret krav om tilleggsforhandlinger p.g.a økte kostnader, og fikk innfridd både kravet om forhandlinger og et ekstra tilskudd på 754 millioner kroner som en foreløpig kompensasjon.

På grunn av den store kostnadsøkningen for reindriften, stilte NRL krav om tilleggsforhandlinger, men fikk avslag på fra departementets side. Kostnadsveksten har påvirket reindriften økonomi, og som bakteppe for dette kan det nevnes at fra oktober 2021 til 2022 økte konsumprisindeksen med 7,5 %.

Det forventes at årets avtale øker satsene for å sikre reindriftens inntektsvekst og tette gapet mellom reindriften og andre grupper i samfunnet. Med utgangspunkt i økte kostnader og at beitekrisen 2022 medførte store negative økonomiske konsekvenser for reieiere, vil NRLs forhandlingsutvalg fremme et krav om ekstraordinært tilskudd.

1.5 Oppfølging av Fosen-dommen

Fosen-dommen var også et tema i forkant av fjorårets avtaleforhandlinger. Her stilte NRL krav om at det måtte framlegges en skisse som synliggjør hvordan Regjeringen vil sikre den tradisjonelle reindriften på Fosen i samme omfang som før arbeidet med etableringen av vindkraftanlegget på Roan og Storheia tok til. Dommen stadfester at konsesjonen er ugyldig, og at Fosen-Njarkes syn om at etablering og drift av vindkraftverk på Fosen ikke er forenelig med en framtidig reindrift.

LMD har, som overordnet ansvarlig myndighet for reindriften, en klar forpliktelse i å sikre reindriftens beitearealer. Nå er det over 1 år siden Høyesterett i storkammer avsa dom i Fosen-saken (HR-2021-1975-S).

NRL reagerer sterkt på at Olje- og energidepartementet legger opp til omkamp av spørsmål som er avgjort av Høyesterett i storkammer, noe som står i sterk motstrid til regjeringens løfter i Hurdalsplattformen som går ut på at Norge skal være et foregangsland når det gjelder urfolks rettigheter.

Byggingen og driften av vindkraftverkene er i strid med menneskerettigheter, og utgjør et pågående menneskerettighetsbrudd så lenge det ulovlige anlegget er i drift.

NRL mener departementet er forpliktet til å respektere Høyesteretts konklusjon om at vedtakene er ugyldige. NRL viser i denne sammenheng til Menneskerettighetskomiteens avgjørelse av 22. september 2022 i communication No. 36/24/2019, hvor de la til grunn en frist på 180 dager for å avklare hvordan de skal sikre at bruddet på artikkel 27 opphører. NRL mener dette legger føringer for hvordan denne saken skal følges opp fra statens side.

NRL registrerer at OED er gått i gang med et arbeid hvor de vil innhente ny kunnskap som grunnlag for et nytt vedtak i saken. NRL kan ikke se at dette er nødvendig da Høyesterett har gjort en svært grundig vurdering av alle relevante sider av saken. NRL stiller i denne sammenhengen krav om at det innen 6 måneder må foreligge et nytt vedtak i saken.

2. NRLs PRIORITERINGER FOR AVTALEÅRET 2023 – 2024

NRL vil for avtaleåret 2023 – 2024 prioritere følgende tiltak:

- Øke direkte tilskuddene
- Opprette klima- og beitetilskudd for reindriften
- Øke de frie midlene i RUF
- Kompensasjon for økte utgifter og refusjon av veibruksavgift på drivstoff

3. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG NÆRING

NRL er svært bekymret for reindriftens arealsituasjon, hvor nedbygging av beitearealene bl.a fører til redusert produksjon og lave inntekter i næringen, samtidig som reindriftens rett til kulturutøvelse innskrenkes. Dette utgjør en av de største truslene mot reindriftens framtid. Dette skjer til tross for at det i hht. flere lover er etablert verktøy som legger til rette for å følge opp nasjonale mål om å ivareta det materielle grunnlaget for den samiske reindriften. Reindriftens erfaringer er at disse i liten grad blir fulgt opp av beslutningsorganene, noe som bekreftes langt på vei i Landbruksdirektoratets rapport nr. 41/2020 «*Styrking av reinbeitedistrikter i arealsaker*».

Erfaringer, forskning og registreringer tilsier at presset mot beitearealene øker og bidrar til å utfordre både driftsforhold, produksjon og distriktenes ressurser. Ressurssituasjonen har en avgjørende betydning for distriktenes muligheter til å ivareta sine interesser i arealsaker, og hvor distriktenes behov kan ses ut fra 3 nivåer:

- Distriktsstyrene, intern administrasjon og saksbehandling
- Rådgivningstjeneste i reindrift, ekstern bistand til areal- og planarbeid
- System- og prosesskompetanse

Til tross for at distriktstilskuddene har hatt en økning i løpet av de senere årene, er det fortsatt et stort behov for å styrke distriktenes interne administrasjon. NRL mener at det igangsatte 3-årige pilotprosjektet for rådgivningstjeneste i reindriften er et viktig bidrag i distriktenes arbeid med areal- og plansaker, men hvor det fortsatt er distriktene som skal gjøre det grunnleggende arbeidet. Dette krever at distriktenes økonomi rustes ytterligere, slik at de er i stand til å ta videre den bistand de får fra rådgivningstjenesten i arealsaker.

Samtidig er det viktig at det prioriteres midler til Reindriftens Utviklingsfond som kan benyttes til distriktenes arbeid med å sikre reindriftens arealer ved å blant annet kunne innhente bistand fra Protect Sápmi eller andre relevante kompetansemiljøer.

3.1 Staten må ta ansvar for å sikre reindriftens beitearealer

NRLs forhandlingsutvalg viser til uttalelsene fra Utenriksminister Espen Barth Eide i forbindelse med The United Nations Biodiversity Conference (COP15), hvor han understreket at naturen er yttergrensene for vår eksistens, og at den rovdrift som har vært på naturen er veldig alvorlig. Han viste til at Norge har «syndet» i forhold til å bygge ned viktig natur til hyttefelt og veier. NRLs forhandlingsutvalg deler også hans uttalelser om at vi må ta mer vare på biologisk mangfold og slutte med den massive nedbygging av naturen. Dette har NRL påpekt over flere år, og vi har derfor store forventninger til at det igangsatte arbeidet med et naturregnskap vil lede til at villmarkspregete områder og inngrepsfri natur bevares for fremtiden.

I hht. Meld. St. 32 (2016 – 2017) om *Reindrift – Lang tradisjon – unike muligheter* (heretter betegnet som stortingsmeldingen), legger Regjeringen til grunn at reindriften må sikres tilgang til nødvendige arealer som en sentral forutsetning for å oppnå målet om økt produksjon og lønnsomhet. NRL vil understreke at reindriften ikke bare skal ha en *tilgang* til arealene, men har *rett* til å bruke og bestemme over sine tradisjonelle beiteområder. Retten til beitearealer handler både om å nå et mål om produksjon og lønnsomhet på den ene siden, og om å sikre reindriftskulturen for fremtiden på den andre.

I forbindelse med avtaleforhandlingene i fjor, anmodet NRL om at LMD aktivt må jobbe opp mot Justis- og beredskapsdepartementet for å få fjernet bestemmelsen om forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 i saker hvor reindriftens rettigheter kan bli berørt. NRL ber om en redegjørelse for hvordan dette er fulgt opp.

Funn av unnvikelseeffekter ved arealinngrep er godt dokumentert gjennom mange forskningsstudier. I forbindelse med fjorårets krav, ble det fra NRLs side foreslått et forskningsprosjekt for å få utredet hvilke *følgekonsekvenser* arealtap gir for rein og reindriftsutøveren. NRL mener presset mot reinbeitearealene er så stort at det er nødvendig å få et bilde av disse sidene ved arealinngrep. NRL foreslår derfor at det utarbeides en miljøkvalitetsnorm for tamrein lignende det som er gjort for villrein (NINA Rapport 1400).

Tålegrensen for inngrep er overskredet i mange reinbeitedistrikter, og det er derfor knyttet sterke forventninger til at Regjeringen følger opp målet i stortingsmeldingen om å sikre den *økologiske bærekraften* i form av beitearealer. Dette er også i tråd med *Nasjonale forventninger til kommunal- og regional planlegging for perioden 2019 – 2023*, hvor en tydelig retning for samfunnsutviklingen er å redusere nedbygging av

naturen. Dette står helt sentralt i forhold til å ivareta det biologiske mangfoldet og den nomadiske driftsformen. NRL mener at dette må følges opp gjennom statlige planretningslinjer, jf. NRLs mangeårige krav. Dette vil bidra til større forutsigbarhet, redusere lange saksprosesser og begrense ressursbruk og skadevirkninger for reindriften.

Statlige retningslinjer vil tydeliggjøre den nasjonale arealpolitikken og legge føringer for arealforvaltningen i forhold til å sikre en bærekraftig utvikling, bl.a i forhold til reindrift. NRL forutsetter at LMD som overordnet forvaltningsmyndighet for reindriften følger opp denne saken med Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) straks. NRL ber derfor om en redegjørelse for om dette vil bli fulgt opp.

3.1.1 Tiltak

- I nært samarbeid og enighet med NRL utarbeides og vedtas statlige planretningslinjer for reinbeiteområdene
- Bestemmelsene om forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 fjernes i saker hvor urfolks rettigheter kan bli berørt.
- Det utarbeides en miljøkvalitetsnorm for tamrein lignende det som er gjort for villrein

3.2 Reindriften rett til selvbestemmelse må anerkjennes og respekteres

Retten til selvbestemmelse er et resultat av en utvikling i FNs organer og instrumenter over flere tiår, og hvor det mest autoritative bidraget gis av *FNs internasjonale konvensjoner om menneskerettigheter av 1966*. I artikkel 1 slås det fast at selvbestemmelsesretten gjelder for «alle folk». Urfolks rett til selvbestemmelse er i dag folkerettslig anerkjent, og er blant annet nedfelt i *FNs erklæring om urfolks rettigheter*. Urfolkserklæringen bygger på universelle rettigheter som har sitt grunnlag i internasjonal sedvanerett. Dette innebærer at Urfolkserklæringen på flere områder gir uttrykk for alminnelige internasjonale rettsprinsipper som er juridiske bindende for statene.

Selvbestemmelsesretten omfatter retten til selvstyre i saker som angår urfolks indre anliggender, og retten til politisk integrering gjennom forhandlinger eller konsultasjoner. For reindriften innebærer dette en rett til fritt å kunne råde over sitt livsgrunnlag og sine naturressurser, og hvor beitearealer som er nødvendig for å sikre reindriften eksistensgrunnlag ikke kan nedbygges uten samtykke.

NRL viser til at staten gjennom sin tilslutning til FNs Urfolkserklæring og sluttdokumentet fra Verdenskonferanse for urfolk 2014 har forpliktet seg til å innhente et fritt og forhåndsinformert samtykke ved innføring av lover, planer og

tiltak som berører reindriftsutøvere eller deres landområder. Dette var også tema i den allerede nevnte rapporten fra FNs spesialrapportør for menneskerettigheter og miljø, David R. Boyd, hvor det påpekes at Norge bør doble innsatsen i forhold til å sikre at samenes rett til et fritt og forhåndsinformert samtykke blir etterlevd i tråd med FNs Urfolkserklæring. NRL mener at dette prinsippet må implementeres i statlig, regional og kommunal virksomhet som berører reindriften og næringens arealbruk, og hvor Regjering og Storting har en særskilt forpliktelse til å påse at dette blir fulgt opp. Dette prinsippet vil også være viktig å følge opp i arbeidet med en ny reindriftslov.

3.3 Bruk av erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskaper og retten til medvirkning

Reineiernes erfaringsbaserte kunnskaper er i hht. naturmangfoldloven § 8 annet ledd anerkjent som kunnskapsgrunnlag og skal legges til grunn ved myndighetsutøving. Bestemmelsen gir rett til aktiv deltakelse i arbeidet med å sikre en bærekraftig og langsiktig forvaltning og utvikling på grunnlag av reindriftsutøvernes tradisjonelle kunnskaper og erfaringer, jfr. også *FNs konvensjon om biologisk mangfold* og *naturmangfoldloven* artikkel 8 (j) og 10 (c). Her legges det til grunn at urfolks tradisjonelle kunnskaper og praksis skal respekteres ved utforming av nasjonal lovgivning for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.

I en dom avsagt av Borgarting Lagmannsrett den 6.12.2018 legger retten legger til grunn at:

I bestemmelsens andre ledd heter det at myndighetene også skal «legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaring gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet». Prinsippene i § 8 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og vurderingen skal fremgå av beslutningen, jf. naturmangfoldloven § 7.

Dette innebærer at reineiernes erfaringsbaserte kunnskaper skal vektlegges som kunnskapsgrunnlag, og det også skal framgå hvordan disse kunnskapene er anvendt i myndighetsutøvingen. Reineierne opplever imidlertid at deres kunnskapsformidling ikke blir forstått fra myndighetenes side, noe som igjen fører til at reindriften kunnskaper i liten grad blir brukt som kunnskapsgrunnlag.

Fra NRLs side er det viktig å understreke at det særegne med næringens tradisjonelle og erfaringsbaserte kunnskaper er at de i liten grad er skriftliggjort, og at de er knyttet til den lokale naturbruken og naturforståelsen. NRL mener derfor at

ansvarlige departementer må utarbeide instruks til kommuner, fylkeskommuner og forvaltningen forøvrig hvor de gjøres kjent med kravet til kunnskapsinnhenting. NRLs forhandlingsutvalg mener det bør prioriteres forskningsprosjekter som tar for seg reindriftens erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskaper.

Reindriftens erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskaper er særlig viktig i forhold til konsekvensutredninger, og hvor kravet er at reindriftens kunnskaper klart framgår av utredningene. NRL har ved flere anledninger også påpekt at det må gjøres endringer i regelverket til konsekvensutredninger. For det første må terskelen for når kravet til konsekvensutredning utløses senkes. For det andre må reindriften gis en formell rett å utnevne utreder på tiltakshavers regning såfremt det ikke oppnås enighet om hvem som skal gjennomføre utredningsarbeidet. Erfaringer tilsier at verken reindriften eller tiltakshavere er tjent med utredere som sår tvil om, eller forneker vitenskapelige og godt etablerte kunnskaper om hvilke virkninger tiltaket vil ha for reindriften. Utreder skal aktivt inkludere reindriften gjennom medvirkning, og ved behov etablere referansegrupper bestående av reineiere, for å sikre at næringens erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskaper inngår som kunnskapsgrunnlag.

3.3.1 Tiltak

- Ansvarlige departementer utarbeider instruks til kommuner, fylkeskommuner og forvaltningen for øvrig der de gjøres kjent med kravet til kunnskapsinnhenting fra reindriften
- Det igangsettes et arbeid for å endre Forskrift om konsekvensutredninger
- Det prioriteres forskningsprosjekter som tar for seg reindriftens erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskaper over RUFs forskningsmidler

3.4 Kommunenes plikt til å konsultere samiske interesser

Kommunene har i hht. sameloven § 4-4 en konsultasjonsplikt i saker som omfatter "...lokale forskrifter og andre beslutninger eller tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte."

NRL får fortsatt tilbakemeldinger på at mange kommuner ikke gjennomfører konsultasjoner med reindriften i saker som berører deres rettigheter. Dette kan skyldes at kommunene som arealmyndighet ikke er i stand til å gjennomføre konsultasjoner, nettopp fordi de mangler nødvendige kunnskaper og kompetanse om reindrift. Dette understøttes for øvrig i rapport nr. 41/20 (kap. 4.6). Det kan også synes som at noen kommuner oppfatter konsultasjonsplikten til kun å gjelde i forhold til arealdisponeringer som gjelder fysiske inngrep.

NRL vil understreke at alle tiltak som genererer forstyrrelser i utmark, eksempelvis turløyper, Ti-på-topp-turer, hundekjøringstraseer, snøscootertraseer, helikopterbruk m.m. er tiltak som berører reindriften sine interesser og rettigheter på slik måte at det er konsultasjonspliktig.

NRL mener at KDD aktivt må gjøre kommunene oppmerksom på konsultasjonsplikten, både i forhold til innhold, når denne plikten aktualiseres og hva som er konsekvensene dersom dette ikke følges opp. LMD må påse at KDD følger dette opp.

NRL har fått klare tilbakemeldinger fra reinbeitedistriktene om at reindriften sine arealvern må styrkes i forhold til kommunenes anvendelse av plan- og bygningsloven. NRL stiller seg kritisk til kommunenes vide dispensasjonsadgang, som fra næringens side oppleves som stadige omkamper på arealdelen i kommuneplanen. NRL stiller krav om at alle tiltak, inklusiv snøscooterdispensasjoner, tilrettelegging for ferdsel i utmark, turstier og trimposter i fjellet, skal sendes på høring til distriktene.

Når det gjelder tilrettelegging for ferdsel i utmark, stiller NRL fortsatt krav om at alle slike løyper innarbeides i sti- og løypeplaner som sendes ut på høring til reinbeitedistriktene. Det samme gjelder oppkjøring av traseer for hundekjøring, som er et økende problem innenfor mange reinbeiteområder. LMD må følge dette opp ovenfor KDD.

3.4.1 Tiltak:

- KDD må aktivt gjøre kommunene oppmerksom på konsultasjonsplikten
- KDD må påse at kommunene ved tilrettelegging for ferdsel i utmark, herunder turløyper og hundekjøringstraseer, tar disse aktivitetene inn i sti- og løypeplan som sendes på høring til reinbeitedistriktene
- KDD må aktivt påse at kommunene følger arealdelen i kommuneplanen, slik at dispensasjonssaker unngås

3.5 Forvaltningsorganene i reindriften må øke sine kunnskaper om reindrift

NRLs forhandlingsutvalg er fortsatt bekymret for reindriften sine offentlige forvaltning, som oppleves som fraværende, fremmedgjørende, tungrodd og som har liten interesse eller kunnskaper til å bistå reindriften. NRL mener dette en situasjon som ikke kan fortsette.

I hht. Reindriftrettsutvalget foreslås det bl.a opprettet regionale reindriftsstyrer, noe NRL mener er verdt å se nærmere på. Det sentrale her vil være å få på plass en førstelinjetjeneste som innehar reindriftsfaglig- og lokal kompetanse og som gjennom

dette kan ivareta reindriften som en samisk næring og kulturutøvelse i alle deler av landet. Gjennom dette vil man også sikre at forvaltningen er likt organisert innenfor de ulike reinbeiteområdene.

Inntil dette er på plass, må dagens forvaltningsregime styrke sin reindriftskompetanse og kapasitet i saksbehandlingen, noe som forhåpentlig også vil bidra til raskere responstid for henvendelser fra distriktene.

3.5.1 Tiltak:

- Inntil ny forvaltningsstruktur er kommet på plass, må dagens forvaltningsregime styrke sin reindriftskompetanse og kapasitet i saksbehandlingen

3.6 Reinbeitedistriktene må styrkes i forhold til den interne administrasjonen og tilføres ressurser i arbeidet med inngrepssaker

NRL mener at de viktigste elementet ved distriktstilskuddet er å bidra til å gi distriktene og reinlagene økonomisk grunnlag for å ivareta sitt ansvar og sine oppgaver med utvikling av reindriften i en bærekraftig retning.

Som det ble nevnt under innledningen til kap. 3, er det fortsatt et stort behov for å styrke distriktenes interne administrasjon. Det kan bl.a vises til at distriktene stadig pålegges oppgaver som utfordrer distriktenes administrative ressurser. Selv om det 3-årige pilotprosjektet for rådgivningstjeneste i reindriften nå er kommet i gang, er det fortsatt distriktene som skal gjøre det grunnleggende arbeidet.

Det vil også være nødvendig å styrke distriktene økonomisk i forhold til arbeidet med nye distriktsplaner, utarbeiding av systemer for registrering av dokumenter i form av journalsystemer, oppfølging av søknader og utbetaling av tilskudd. Distriktene har også behov for økte administrative ressurser ved beitekriser, hvor de må innhente informasjon og opplysninger om beitesituasjonen. I tillegg skal distriktene nå utarbeide beredskapsplaner og innarbeide beredskap i bruksreglene.

NRLs forhandlingsutvalg mener reinbeitedistriktene skal ha tilgang til bistand i inngrepssaker. Det er tiltakshaver som har ansvar for å bekoste proseshjelp til reindriften i slike saker.

3.6.1 Tiltak:

- Distriktstilskuddet økes for å styrke distriktenes interne administrasjon, arbeidet med nye distriktsplaner, beredskapsplaner m.m.

- Den søkerbaserte tilskuddsordningen til sikring av reindriftens beitearealer via RUF styrkes

3.7 Kompensasjon for tapt beiteland

NRL vil fortsatt stille krav om at tap av beiteareal må kompenseres med nytt beiteareal der det er mulig. Det må derfor lages en oversikt over hvilke områder som pr. i dag ligger utenfor reinbeiteområdet, og som kan tilgjengeliggjøres for reindrift. NRL ber om at LMD utarbeider en slik oversikt, og redegjør for dette i forbindelse med forskriftsmøtet.

Pr. i dag er det flere områder, både innenfor og i nærheten av reinbeiteområdet hvor det er ulovlig å drive reindrift. NRL mener at disse områdene må gjenåpnes for samisk reindrift. Det må understrekes at i flere av disse områdene har det vært drevet reindrift tidligere, og områdene hører derfor til det samiske reinbeiteområdet. Dette gjelder også i forhold til «midlertidig» fredete områder. Det bes om at LMD lager en oversikt over hvilke områder dette kan gjelde, og presenterer dette for NRL i forbindelse med forskriftsmøtet.

3.7.1 Tiltak:

- Det utarbeides en oversikt over områder som kan være aktuelle som kompensasjonsland for reindrift ved tap av beitearealer som presenteres på forskriftsmøtet
- Det igangsettes et arbeid med å oppheve midlertidige fredninger, herunder lage en oversikt over hvilke områder dette gjelder. Dette legges fram av LMD i forbindelse med forskriftsmøtet

3.8 Opprettelse av egen miljødomstol

Reindriftens erfaringer at risikoen for økonomisk tap gjerne blir utslagsgivende for hvorvidt arealsaker bringes inn for domstolene. Dette utgjør et alvorlig rettssikkerhetsproblem for reindriftsutøverne. Det kan vises til at motparten i mange tilfeller har økonomisk evne til å bruke nærmest ubegrensede midler på å nå frem med sine interesser. I denne sammenheng kan det vises til Øyfjellsaken, hvor reindriften ble idømt motpartens saksomkostninger på flere millioner.

NRLs forhandlingsutvalg mener at vi ikke kan ha et system som fungerer på en slik måte at faren for store økonomiske tap blir avgjørende for hvorvidt saken bringes inn for domstolene.

Dette gjelder også i forhold til vurdering av forvaltningsvedtak som har betydning for natur og miljø. I denne sammenheng kan det vises til Grunnloven § 112, hvor det er nedfelt en plikt til å ivareta et helsemessig godt miljø, samtidig som Norge i hht. internasjonale avtaler er forpliktet til å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2020.

Det finnes en rekke lovverk som skal sikre miljøet, og på bakgrunn av disse fattes det årlig mange forvaltningsvedtak som innebærer store og irreversible inngrep med påfølgende negative konsekvenser for natur og miljø. NRLs forhandlingsutvalg mener derfor at det må opprettes en egen miljødomstol som kan behandle saker som berører natur og miljø. En slik ordning eksisterer allerede i Sverige, og i Danmark har man en egen miljøklagenemnd. Felles for begge disse institusjonene er muligheten til å få prøvd forvaltningsvedtak miljørettslig kostnadsfritt.

NRLs forhandlingsutvalg anmoder Landbruks- og matdepartementet om å ta initiativ ovenfor sektormyndighetene for å få igangsatt en utredning om miljødomstol.

3.8.1 Tiltak:

- LMD tar initiativ overfor sektormyndighetene om at det igangsettes en utredning om miljødomstol. LMD redegjør for saken i forbindelse med forskriftsmøtet.

4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING

4.1 Tilrettelegging for økt verdiskapning og produksjon

Reindriftens verdiskapning og produksjon avhenger av stabile og forutsigbare beitearealer og at rovviltbestandene reduseres. NRL anser reindriftsavtalen som et viktig virkemiddel for å øke verdiskapningen i den familiebaserte reindriften, både gjennom direkte tilskudd, strukturtiltak og støtte til prioriterte tiltak i næringen.

NRL vil rette skarp kritikk mot Statsforvalterens sendrektige behandling av direkte tilskuddene. Dette har pågått over flere år. Ved siste driftsår erfarte flere reieiere at søknader ble førstegangsbehandlet av Statsforvalteren så sent som i oktober måned. Det har tidligere vært en grunnleggende regel om at søknader skal være ferdigbehandlet innen 1. juli. NRL kan ikke akseptere at en slik situasjon fortsetter, og vil derfor stille krav om at alle direkte tilskudd skal være utbetalt innen 1. juli.

De søknader som ikke blir ferdig behandlet innen fristen, kan undergis en etterkontroll.

Det at berettigede tilskudd mottas flere måneder etter det som er normalt, påfører reineiere både økonomiske utfordringer, men også psykiske belastninger. NRL synes all den belastningen reineiere i 2022 har måttet erfare først med beitekrise, deretter med forsinkede utbetalinger er en enorm belastning, som man må unngå for fremtiden.

Reindriftens verdiskapning og produksjon forutsetter:

- Gode priser på produkter av rein
- Stanse videre inngrep og forstyrrelser i reinbeiteområdene og begrense effektene av tidligere inngrep
- Minimere tap som følge av tap til rovvilt
- Motiverende tilskuddsordninger over reindrifftsavtalen

Markedsutvalget har vært svært viktig for profilering av reinkjøtt. Gjennom generisk markedsføring har de økt fokuset på reinkjøtt, noe som har hatt en gunstig innvirkning på kjøttprisen. Hovedoppgaven for Markedsutvalget er å sikre norsk reinkjøtt positiv oppmerksomhet og kjøpsutløsende adferd hos sluttbruker. I tillegg skal Markedsutvalget ta på seg formidling av markedsrelevante problemstillinger til andre aktører. Markedsutvalget skal benytte Opplysningskontoret for egg og kjøtt (OEK) som strategisk samarbeidspartner til gjennomføring av valgte markedsaktiviteter.

Markedsutvalget har siden opprettelsen vært kunnskapsbasert når det gjelder innretning og valg av kampanjer. Ny markedsundersøkelse med posisjonsanalyse har gitt utvalget økt kunnskap om forbrukere og forbrukertrender, samt innretning av markeds kampanjer, og NRL slutter seg til utvalgets strategiske valg i oppfølgingen av denne.

NRLs forhandlingsutvalg foreslår at det avsettes 5,0 mill kroner i årets avtale samt at mindreforbruk for 2022 overføres til 2023.

I hht. NIBIOs rapport *Rekruttering og generasjonsoverganger* ble det avdekket utfordringer for nyetablerere, ved at kjøp av livrein fastsettes i hht. prisen som beregnes ved kjøtt- og tilskuddsverdi ved salg. De samme utfordringene er det i distrikter som har behov for revitalisering. Av den grunn foreslår NRLs forhandlingsutvalg at salg av livdyr inntas i produksjonspremien når salget skjer i

forbindelse med generasjonsovergang eller revitalisering av reinbeitedistriktet. Dette må innarbeides i regelverket for produksjonspremie.

NRL s forhandlingsutvalg foreslår videre at tilskudd for slakt av simler videreføres som en forsøksordning da man etter et driftsår ikke ennå kan trekke konklusjoner om ordningen, spesielt siden det samtidig har vært beitekrise. Resultatene viser en moderat økning av antall slaktedyr, men en betydelig økning av gjennomsnittsvekt sammenlignet med foregående år. Ordningen skal bidra til å få senket alderen på produksjonsflokkene, og til å redusere risikoen for sykdommer i reindriften.

Økt inntjening forutsetter god infrastruktur med oppgraderte reindriftnett. I mange distrikter er det fortsatt store behov for å oppruste anlegg og tilpasse disse til dagens driftsmønster, herunder tilgang til akseptabelt veinett og strømforsyning. Noe av behovet begrunnes ut fra statlige krav, men også i forhold til endringer i beitebruk som følge av inngrep og forstyrrelser og i driftsforhold som følge av klimaendringer. Avtalepartene må derfor vektlegge satsningen på infrastrukturtiltak i næringen gjennom å øke de frie midlene i RUF.

Det er også behov for en gjennomgang av *Forskrift om tilskudd til siidaandeler og reinlag*, og forskrift til reindriften § 60, jf. reindriften sine erfaringer om behov for endringer.

4.1.1 Tiltak

- Alle direkte tilskudd skal være utbetalt innen 1. juli.
- Produksjonspremien økes til 40%
- Salg av livrein i forbindelse med generasjonsoverganger eller revitalisering av reinbeitedistrikt inntas i tilskuddsgrunlaget for produksjonspremien
- Tilskudd for slakt av simler over 2 år på kr. 1000.
- Kalveslaktetilskuddet økes til kr. 700.
- Avsetning på 5,0 mill kroner til Markedsutvalget
- Økning av de frie midlene i RUF

4.2 Rovviltbestandene må reduseres

NRLs forhandlingsutvalg kan ikke akseptere at reindriften skal bære de største byrdene av Bernkonvensjonens tilpasninger i Norge. Landbruks- og matdepartementet må i sterkere grad involvere seg i rovdyrproblematikken, blant annet i forhold til forvaltning.

Rovvilttapene fører til betydelige produksjonstap, indirekte tap, merarbeid, større driftsutgifter, innskrenking i bruken av beiteområdene og mindre valgfrihet for

flokkstrukturering. I hht Landbruksdirektoratets rapport nr. 38/2020 *Analyse av siidaandelenes kostnader og særlige kostnadsdrivere i reindriften* er det store rovvilttrykket særskilt nevnt som en utfordring for reindriften.

Store rovvilttap fører til at produksjonsdyr går tapt, samtidig som tilveksten i form av kalv blir tatt av ørn og annet rovvilt. Denne utviklingen er alarmerende, og vil på et tidspunkt føre til kollaps i næringen. NRL mener at når rovvilttrykket blir av en slik karakter at den rokker ved selve eksistensgrunnlaget for reindriften, strider dette mot prinsippene i SP art. 27. I slike situasjoner har statlige myndigheter en plikt til å iverksette tiltak for å sikre næringens overlevelse.

NRL mener følgende tiltak må iverksettes:

- Redusere bestandene ned til de vedtatte bestandsmål
- Dersom vedtatte bestandsmål er for høye, må måltallene reduseres
- Bedre metodikk for bestandsregistrering og økte ressurser til inventering
- At byrdefordelingen mellom de samiske reinbeiteområdene og landet for øvrig blir mer lik
- Sonering i rovviltforvaltningen må bort
- At kalvingsområdene holdes rovviltfrie
- At det må være nulltoleranse for ulv i reinbeiteområder, også når det gjelder individer som regnes som genetisk viktige.
- Samordning av reindrifts- og rovviltpolitikken mellom LMD og KLD
- Lisensfellingskvotene må tas ut i sin helhet, og er et ansvar som påligger statlige myndigheter
- Rovvilt som gjør skade skal tas ut umiddelbart
- Rovvilttap og kompensasjon for følgeskader må erstattes fullt ut
- Erstatningssatsene må revideres
- Søknad om skadefelling må behandles umiddelbart
- Raskere saksbehandling ved erstatningsutmåling og klagebehandling
- Implementere reindriften erfaringsbaserte kunnskaper som kunnskapsgrunnlag i rovviltforvaltningen

4.3 Klima og miljøtilskudd til siidaandeler og tilskudd for rein på beite

NRLs forhandlingsutvalg har i løpet av de siste årene stilt krav om et klima- og miljøtilskudd, samt også beitetilskudd, uten at man har fått gjennomslag for det. Innretningen på disse tilskuddene kan enkelt tilpasses reindriften etter mal fra eksisterende ordninger i jordbruket.

Innenfor jordbruket i Norge finnes det ulike økonomiske ordninger knyttet til beitedyr i utmark, herunder beitetilskudd, tilskudd til dyr på utmarksbeite,

kulturlandskapstilskudd og arealtilskudd, for å nevne noen. Slår man sammen ordningene for beitetilskudd, så utgjør dette kr. 360. pr. sau. I tillegg finnes det også regionale miljøtilskudd for beiting i utmark, som kommer på toppen av dette.

Beitetilskuddet beregnes ved å gange antall dyr med den fastsatte satsen for tilskudd, og avhenger ikke av produksjon. Dette er med andre ord et produksjonsuavhengig tilskudd. Det foreslås at reindriften i likhet med jordbruket også innvilges et produksjonsuavhengig beitetilskudd. Dette foreslås med utgangspunkt i at reindriften nettoarealer utgjør rundt 30 % av landarealet i Norge, og hvor reindriften er en svært viktig aktør for å oppnå en aktiv skjøtsel og bruk av ressursgrunlaget. Næringen ivaretar også et variert og åpent kulturlandskap. NRLs forhandlingsutvalg foreslår et tilskudd på kr. 100 pr. dyr i vårflokk.

NRL vil også foreslå at det innføres et produksjonsuavhengig klimatilskudd til siidaandelene for å kompensere for noen av de merutgifter og merarbeid som påføres av klimaendringene. Reinbeiting har også en positiv effekt på klimaregnskapet, da dette utgjør en unik bærekraftig utnyttning av beiteressurser i arktiske strøk. Det bør vektlegges at reinen gjennom beiting stopper gjengroing, binder karbon og er en nøkkelart i et komplekst økosystem. Gjennom reinbeiting økes også albedoeffekten. NRLs forhandlingsutvalg foreslår et produksjonsuavhengig tilskudd på kr. 35 000 som utbetales direkte til siidaandelene.

Det utarbeides forskrifter til ordningen ut fra nevnte prinsipper, og som vedtas på forskriftsmøtet.

4.3.1 Tiltak:

- Det etableres et produksjonsuavhengig klimatilskudd på kr. 35.000 pr. siidaandel og reinlag for å kompensere for merutgifter og merarbeid som skyldes klimaendringer
- Det etableres et beitetilskudd på kr. 100 pr. rein i vårflokk

4.4 Avgifter i reindriften

NRLs forhandlingsutvalg viser til at prisen på drivstoff har økt betydelig det siste året. Dette bidrar til store økonomiske belastninger for reindriften. NRLs forhandlingsutvalg krever derfor at det må innføres refusjon på veibruksavgift på drivstoff fra og med 1.1.2023. Drivstoffutgiftene dokumenteres med bilag.

Videre må det innføres avgiftsfritak på kjøp av to-hjuls motorsykler som brukes i næring. Dette driftsmiddelet blir spesielt brukt av unge reindriftsutøvere, og er et nødvendig driftsmiddel ved reinsamling til slakting og merking av kalver.

NRLs forhandlingsutvalg mener avgiftsfritak og momsfristak på to-hjuls motorsykkel skal være på lik linje som ved avgiftsfritak på snøskuter og ATV. Med dagens økte utgifter og økte priser vil avgiftsfritak ved kjøp av motorsykkel være et viktig tiltak for unge.

4.4.1 Tiltak:

- Det innføres refusjon på veibruksavgift på drivstoff brukt i reindrift fra og med 2023
- Det innføres avgiftsfritak på to-hjuls motorsykler fra og med 2023.

4.5 Beitekriser som følge av klimaendringer

Reindriften har i løpet av de 3 siste årene opplevd 2 beitekriser som følge av klimaendringer, noe som virkelig har synliggjort hvor dramatisk dette er for reindriften som arktisk næring.

I FNs andre klimarapport fra 2014 ble det slått fast at arktiske urfolk og reindriftsutøvere allerede var hardt rammet av klimaendringene, og at denne utviklingen har skjedd svært raskt. Konsekvensene av klimaendringer er mange, og påvirker også helsen, bl.a fordi klimaendringer i kombinasjon med eksempelvis arealinngrep utgjør en stress-situasjon for urfolk verden over. Det påpekes også at det er økt behov for samarbeid om løsninger som kombinerer vitenskap og teknologi med urfolks tradisjonskunnskap.

I august 2021 kom den første delrapporten fra FNs klimapanelers sjette hovedrapport, og den slo fast at menneskeskapte utslipp er hovedårsaken til oppvarmingen av atmosfæren, havet og landområdene. Denne utviklingen skyldes i all hovedsak industriell virksomhet. I hht. Miljøstatus framgår det at temperaturen i arktiske strøk har økt dobbelt så raskt som i resten av verden sett over en 50 års periode.

Fra reindriftenens ståsted er dette en skremmende utvikling, fordi klimaendringene allerede i dag er svært merkbar i form av skiftende værforhold, mye nedbør og lengre barmarksperioder som skaper store driftsmessige utfordringer. Dette gir bl.a konsekvenser som:

- reinflytting vanskeliggjøres, da isen legger seg senere på elver og vann i vinterhalvåret, og er en kritisk faktor i forhold til å få samlet flokken for slakting

- økt faren for sammenblanding av reinflokker
- ustabile vintre påvirker beitetilgangen som følge av skiftende værforhold, med nedising og store snømengder
- høyere skoggrense
- øker faren for sykdommer på rein
- øker reindriftenes kostnader i form av tap og merarbeid

NRLs forhandlingsutvalg har ved flere anledninger påpekt behovet for overvåking og beredskap i forhold til arktiske næringer som reindrift, da varmere klima både fører til nye plantevekster som påvirker beitet, etablering av nye dyrearter og introduksjon av parasitter og sykdommer som påvirker reinens helse.

NRLs forhandlingsutvalg mener prosjektet om en helsetjeneste for rein er viktig, og er et arbeid som bør danne grunnlag for etablering av en permanent helsetjeneste.

4.5.1 Tiltak:

- Kriseberedskapsfondet videreføres og tilføres 15 mill kroner

5. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN KULTURELL BÆREKRAFTIG NÆRING

Reindriftenes kulturelle bærekraft avhenger av samspillet mellom beitearealer, reinflokk og menneskene i næringen, og som samlet sett gir et økonomisk utbytte til reindriftenes livsopphold.

Den kulturelle bærekraften bygger på de lokale reindriftssamiske tradisjoner, verdsetting og respekt for reindriftenes tradisjonelle kunnskaper, ivaretagelse av báikedoallu¹ og siidadoallu² samt respekt for reindriftenes problemløsningsstrategier og opprettholdelse av reindriften i et omfang som gir grunnlag for levende samiske lokalsamfunn.

Reindriften er en familiebasert næring hvor alle reineiere har sin naturlige plass, uansett alder, kjønn og helsetilstand, og der retten til selvbestemmelse står sentralt, jfr. punkt 3.2.

---

¹ Viktige sider ved arbeidsoppgavene i báikedoallu, er overføring av tradisjonelle kunnskaper til barn og unge, bearbeidelse av biprodukter av rein til duodji, ervervelse av råvarer til matproduksjon og matlaging m.m.

² Siidadoallu omfatter konkrete arbeidet med flokken, herunder gjeting, skilling, kalvemerking, flytting etc.

Den familiebaserte reindriften ivaretas best gjennom en god produksjon og lønnsomhet i reinflokkene. Et slikt utgangspunkt skaper frihet til å utvikle familiedriften i ønsket retning. Derimot vil man i mange tilfeller være avhengig av å skaffe seg tilleggsinntekter. Det er personene i husholdet og næringen selv som har best forutsetning for å vurdere hvilke tilleggsvirksomheter innenfor en familiebasert reindrift som det er mest hensiktsmessig å satse på. Det må være den enkeltes kompetanse og interesser som bør være avgjørende for valget. Myndighetenes rolle blir å legge best mulig til rette gjennom rammebetingelsene. Dette er også forsterket gjennom Hurdalsplattformen som sier at regjeringa fremdeles vil anerkjenne reindriften som en viktig kulturnæring som er familiebasert og bygger på et unikt levesett.

NRL har i 2022 arrangert workshop om likebehandling i forvaltningen av den familiebaserte reindriften, hvor det blant annet ble avdekket behov for en undersøkelse av den enkelte reieneiers bidrag til verdiskapningen i næringen, herunder også de uten egen siidaandel. En slik undersøkelse kan finansieres over de frie midlene i RUF.

NRLs forhandlingsutvalg viser til at den kulturelle bærekraften også avhenger av å styrke kvinners rolle i reindriften. Reindriftskvinnene er ingen homogen gruppe, men hvor det er variasjoner både når det gjelder alder, om de helt eller delvis har lønnet arbeid utenfor reindriften eller om de jobber i næringen på full tid. Uavhengig av hvorvidt kvinnene har egen siidaandel eller ikke, er fellesnevneren tilhørighet til næringen, og hvor deres bidrag til husholdet har en avgjørende betydning for opprettholdelse av den totale driften i siidaen.

Pr. 2020 var det 74 kvinnelige siidaandelsledere, og 115 med felles siidaandel. Dette betyr at de fleste reindriftskvinnene er uten egen siidaandel, men har rein i eget merke, eller har tilhørighet til næringen gjennom å være gift eller samboer med en reindriftsutøver.

Arbeidsoppgavene i reindriften har hatt sin naturlige fordeling ut fra hvor den enkelte best har kunnet bidra og etter behovene i den enkelte siida. Reindriftskvinnene deltar aktivt i reindriften, selv de som har full jobb. Deres arbeidsoppgaver er de samme som tidligere, og avhenger av siidaens behov, størrelsen på siida og tilgang på arbeidskraft i husholdet. Kvinners arbeidsfordeling mellom fast jobb og reindriften er et resultat av samfunnsutviklingen, der det kreves at begge ektefeller/samboere må ha inntekt for å kunne forsørge familien. Dette medfører at mange kvinner har to fulltidsjobber, både som vanlig arbeidstaker og som bidragsyter til reindriften.

Kvinnene deltar i alle sider av arbeidet i siidadoallu og báikedoallu. Avtalepartene må legge til rette for deltakelse i næringen på kvinnenes egne premisser, bl.a gjennom gode velferdsordninger og andre ordninger som styrker deres muligheter for verdiskapning i næringen.

5.1. Tilrettelegging for kvinner med egen siidaandel

I forhold til jordbruket, er det gjort en undersøkelse som viser at gode velferdsordninger, herunder ordninger rettet mot svangerskap, sykdom, ferie og fritid, er det viktigste insentiv for å få kvinner inn i landbruket. NRL mener at tilsvarende gjelder for reindriftskvinnene. NRL mener derfor det er viktig å styrke velferdsordningene, herunder avløserordninger.

NRLs forhandlingsutvalg viser til at det i avtaleåret 2019/2020 ble innført et driftstilskudd for kvinner med egen siidaandel, hvor målet var å gjøre det mulig for kvinner med egen siidaandel til å innhente hjelp i forbindelse med arbeidskrevende perioder i løpet av et driftsår. For NRL er det viktig å styrke ordninger som letter arbeidssituasjonen for disse kvinnene.

Ordningen videreføres med økt sats.

5.1.1 Tiltak:

- Tilskudd til kvinnelige siidaandelsledere økes til kr. 40 000.

5.2 Tilrettelegging for delt siidaandel

NRLs forhandlingsutvalg mener det er et mål å øke andelen delte siidaandeler, og styrke kvinners muligheter for verdiskapning. Pr. i dag er det ca. 23 % felles siidaandeler.

I hht. NRLs strategiplan er det bl.a foreslått følgende tiltak for å styrke denne kvinnegruppen i reindriften:

- Øke ektefellestilskuddet til siidaandeler som deles av ektefeller/samboere
- Inntektsgrensen fjernes
- Sterkere satsning på duodji som en del av inntektsgrunnlaget for beregning av produksjonstilskuddet i reindriften

I hht. rapporten om *Kvinnerettede tiltak i reindriften av 10.12.2018* framgår det at inntektsgrensen for ektefellestilskuddet fører til at de fleste siidaandeler ikke oppnår

dette tilskuddet. For at tilskuddet skal stimulere til å øke andelen delte siidaandeler, må øvre inntektsgrense fjernes.

5.2.1 Tiltak:

- Ektefelle/samboertilskuddet økes
- Inntektsgrensen for delt siidaandel fjernes

5.3 Kjønnbalanse i styrer og verv

I hht. NRLs strategiplan om kvinnens rolle i reindriften og kjønnbalanse i styrer og verv gjeldende for perioden 2019 – 2024, har landsmøtet vedtatt at kvinnerepresentasjonen i NRLs styrer og utvalg skal sikres. Dette følges opp ved at kjønnbalansen ivaretas så langt det er mulig ved alle oppnevninger til styrer og verv.

5.4 Meklingsordning i reindriften

I forbindelse med reindriftsavtaleforhandlingene for 2022-2023 fikk Landbruksdirektoratet i oppdrag å gjennomføre en utredning av meklingsbestemmelsen i reindriftsloven § 73, da bestemmelsen i liten grad er benyttet. Fristen for avlevering av rapport fra dette arbeidet var fastsatt til den 1. desember 2022.

Ettersom rapporten ikke ble ferdigstilt før avlevering av NRLs krav, forutsettes det at forhandlingspartene drøfter tiltak for mekling når rapporten foreligger.

5.5 Etableringstilskudd

Ordningen videreføres

5.6 Utdanning- og stipendordninger

Det er behov for reindriftskompetanse innenfor arealplanlegging og forvaltning, utvikling av nye produkter, tilpassing til marked, lover og regler, regnskap, økonomiplanlegging og ledelse i enkeltmannsforetak, siida og distrikt. Det er også et behov å opprette en kunnskapsbase som både inneholder forskningsstudier som er gjennomført på reindriftsområdet, og en oversikt over personer som har foretatt forskningene.

NRLs forhandlingsutvalg foreslår at det avsettes kr. 200 000 for inntil 4 stipender for reindriftingsungdom som skriver masteroppgaver med reindriftsrelaterte temaer.

NRLs forhandlingsutvalg mener kurs bør fullfinansieres for å stimulere til at flere deltar på viktige kompetansehevende kurs. I dag dekkes bare 50% av kursavgiften. Dette kan føre til at mange ikke har økonomisk kapasitet til å delta på kurs som hadde vært nødvendig i reindriften.

Når det gjelder lærlingordningen, har NRL fått tilbakemeldinger fra ungdommer i ordningen om at lønnstilskudd til lærling ikke er tilstrekkelig. Denne må økes.

5.6.1 Tiltak:

- Det avsettes kr. 200 000 for inntil 4 stipender for masteroppgaver med reindriftsrelaterte temaer
- Lønnstilskudd til lærling økes til kr. 300 000 og gjelder for hele lærlingperioden
- Fullfinansiering av kompetansehevende kurs, og tilskuddsbeløpet økes inntil kr. 20.000

5.7 Tiltak for distrikter som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige

Ordningen videreføres.

5.8 Tiltak for å legge til rette for at norsk reindrift har tilgang til sine reinbeiteområder i Sverige

Ordningen videreføres.

5.9 Optisk lengdemåling

NRL viser til rapport om gjennomgang av klassifiseringssystemet for reinsdyrslakt, og ønsker å drøfte ordningen under forhandlingene.

Det avsettes 0,5 millioner til ordningen.

5.10 Trollheimen

Det vises til at avtalepartene er blitt enige om å utsette frist for ferdigstilling av rapporten om Trollheimen. NRL forutsetter at forslag til tiltak vil foreligge i løpet av forhandlingene, og vil komme med sine synspunkter da.

5.11 Arealstatistikk

NRL viser til rapport om statistikk for arealbruk i reinbeitedistrikter. NRL slutter seg til arbeidsgruppas anbefalinger, og ønsker å drøfte videre oppfølging under forhandlingene.

6. STYRKE VELFERDSORDNINGER OG HMS

Gode velferdsordninger i reindriften er viktig for å sikre rekruttering og reindriften i et framtidig perspektiv. Dette gjelder både ordninger for generasjonsoverganger og avløserordninger ved sykdom, ulykker, omsorg, dødsfall samt ferie og fritid.

NRL er opptatt av å styrke ordninger i forhold til sykdom. Mange reinbeitedistrikter, spesielt små distrikter, er sårbare når arbeidskraften og kapasiteten i distriktet svekkes som følge av sykdom. Uten gode tilskuddsordninger ved sykdom/ dødsfall vil den økonomiske belastningen bli svært omfattende for de familier som rammes. Erfaringsvis er ofte første fase av sykeperioden kritisk, fordi dette kan ramme midt i en arbeidsintensiv periode hvor behovet for bemanning er avgjørende for å få gjennomført nødvendige arbeidsoppgaver.

6.1 Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Reineierne er en av få yrkesgrupper som utøver sin virksomhet utendørs gjennom hele året. Under arbeidet i felten kan reineieren jobbe under ekstreme værforhold, alt fra sterk kulde til snøstorm og ulike skiftende værforhold som øker risiko for skader og ulykker. Prosjektet HMS i reindrift har bevisstgjort reineierne på betydningen av HMS, og hvor signalene fra næringen er at HMS-tilbud er nødvendig.

I hht. rapporten *Reindriften hverdag* er det høy ulykkesforekomst i reindriften og en rekke psykiske stressfaktorer blant reindriftsutøverne. Dette taler for en landsdekkende permanent HMS-tjeneste, da det er nødvendig med fortsatt fokus på fysiske arbeidsforhold og psykisk helse. Gjennom HMS-prosjektet er det dokumentert at 45 % av reineierne har vært utsatt for ulykker som førte til personskader. Det er også dokumentert at den mest utsatte perioden for ulykker er i

mørketiden (september – januar), og hvor hoveddelen av ulykker skjer under bruk av snøskuter og ATV.

NRLs forhandlingsutvalg viser til at forhandlingspartene i forbindelse med fjorårets forhandlinger ble enige om at ordningen skal gjøres permanent. NRLs forhandlingsutvalg støtter forslag til hovedinnhold i tjenesten som framgår av Ruralis-rapport nr. 11/2022 om Helse, miljø og sikkerhet i reindriften (s.55). I tillegg bør det utarbeides en HMS-håndbok for reinbeitedistriktene.

For kommende avtaleperiode foreslås det opprettet 2 rådgiverstillinger og 1 fagleder innenfor HMS i reindriften. Når det gjelder finansiering, støtter vi forslag til rammer forespeilet i prosjektrapporten «HMS i reindriften – forslag til samarbeidsmodell med Norsk Landbruksrådgiving» (rapport nr 33/2018). Det foreslås også etablert en bedriftshelsetjeneste i reindriften.

Klimaendringer bidrar til å skape usikre driftsforhold som øker skadepotensialet, samtidig som variasjoner i vær og føreforhold krever at reieneierne har anledning å søke ly når det er nødvendig. NRLs forhandlingsutvalg fastholder tidligere krav om at det etableres tilskuddsordning til nødbuer.

Nødbuer er også et viktig tiltak for å tilrettelegge for best mulig utnyttelse av beitearealene og som et tiltak for å redusere rovvilttap.

I landbruket gis det tilskudd til investeringer i faste installasjoner og annet utstyr knyttet til beitebruk, herunder gjeterhytter på inntil 20 m² med kvadratmeterpris som tilsvarer gjennomsnittlig kostnad for hytter av enkel standard i det aktuelle området.

NRL mener reieneierne som har sin næringsutøvelse utendørs året rundt, i alle typer vær, har et særlig behov for en slik ordning. NRLs forhandlingsutvalg mener det også er et stort behov for opprustning og vedlikehold av eksisterende hytter. Det foreslås at HMS-tjenesten i samarbeid med reinbeitedistriktene gjennomgår behovet for gjeterhytter i reindriften, ikke bare sett i forhold til HMS, men også for å kunne ivareta den familiebaserte reindriften.

Mange ulykker skjer i forbindelse med reindriftsarbeid, og ofte i områder som ligger utenfor mobildekning. Det finnes flere eksempler på ulykkestilfeller i næringen hvor den skadde har måttet ligge lenge i påvente av hjelp.

NRLs forhandlingsutvalg mener forhandlingspartene må vurdere hvordan reindriften kan sikres stabile kommunikasjonsmuligheter innenfor reinbeiteområdene.

6.1.1 Tiltak

- HMS-tjenesten etableres som en fast ordning for reindriften, med 2 rådgivere og 1 fagleder
- Det etableres en bedriftshelsetjeneste i reindriften
- Det etableres tilskuddsordning til nødbuer
- HMS-tjenesten foretar i samarbeid med reinbeitedistriktene en gjennomgang av behovet for gjeterhytter/sikringsbuer i reindriften
- Det utarbeides en HMS-håndbok

6.2 Forebyggende tiltak i forbindelse med hets og rasisme mot reineiere

NRL er fornøyd med at det ble avsatt midler til prosjekt rettet mot hets og rasisme i forbindelse med reindriftsavtalen 2022. Prosjektet er nå gjennomført med gode resultater og et viktig fundament i jobben videre mot hets og rasisme er lagt; konseptet Reinfakta.

NRLs forhandlingsutvalg mener at jobben med å forebygge rasisme mot reindriften bør være et kontinuerlig fokusområde så lenge reindriften opplever rasisme. NRLs forhandlingsutvalg foreslår derfor at prosjektet videreføres for kommende avtaleår. Dette er også i tråd med prosjektets styringsgruppes anbefaling for veien videre: «Styringsgruppa anbefaler å videreføre prosjekt ved å avsette midler blant annet for å sikre drift, utvikling og markedsføring av reinfakta.no og SOME-kanaler, herunder produksjon av redaksjonelt innhold.

Det er også nødvendig med midler til en årlig kampanje for å motvirke hets rettet mot reindriften og dens utøvere. Videre er det hensiktsmessig at midler avsettes til utvikling av nye ressurser og verktøy, som skal benyttes sammen med samarbeidspartnere.»

NRL registrer en økning i interessekonflikter tilknyttet reinbeiteområder som også fører til en tilspisset situasjon med økt hets og rasisme. Det at hets og rasisme øker i takt med økt press på reinbeitearealer, utgjør en dobbeltbelastning for reindriftsamer som kan føre til uhelse.

Noe av bakgrunnen for hets og rasisme synes å være både ettervirkninger fra fornorskningens tid samt at samfunnet har liten kunnskap om reindriften. Hensikten med konseptet Reinfakta er å gi befolkningen økt kunnskap om reindrift på en

forbrukervennlig måte. Konseptet ble godt tatt imot av publikum og NRL mener det er viktig at konseptet holdes vedlike og videreutvikles, samt at anbefalingene fra prosjektets styringsgruppe følges.

NRLs forhandlingsutvalg mener det er helt nødvendig å sette av midler for å proaktivt jobbe med å endre situasjonen med hets og rasisme, spesielt fordi unge reindriftssamer vokser opp med uakseptabel grad av rasisme.

6.2.1 Tiltak:

- Prosjekt om hets og rasisme videreføres for kommende avtaleår med 0,8 mill. kroner som finansieres fra mindreforbruket i inneværende avtale

6.3 Tilskuddsordning for ferie og fritid

Ordningen videreføres.

6.4 Avløser ved svangerskap, fødsel, adopsjon, sykdom og dødsfall

Som det ble påpekt i forbindelse med fjorårets forhandlinger, har NRLs forhandlingsutvalg fått tilbakemeldinger om at reglene for avløser ved svangerskap må endres, da det kan være vanskelig å få tak i avløsere utenfor eget distrikt, og som har god nok kjennskap til driften i distriktet. Det foreslås derfor følgende endring i *Forskrift om tilskudd til avløsning ved svangerskap, fødsel og adopsjon* § 3 andre ledd:

Avløser skal være minst 16 år og ikke være ektefelle/samboer til den som mottar tilskudd.

NRLs forhandlingsutvalg stiller også krav om at hele tilskuddet utbetales etter at søknaden er innvilget, da det er økonomiske belastende å forskuttere lønn til avløser før tilskuddet er utbetalt.

Videre foreslås det at satsen for tilskuddet økes til kr. 100 000.

NRL viser til rapporten «Reindriftens hverdag» punkt. 4.4. der det er dokumentert at 39 % av reindriftsutøverne aldri har vært hjemme fra arbeid på grunn av sykdom. Dette betyr ikke at reindriftsutøverne er mindre syke enn befolkningen for øvrig, men at dårlige sykkelønnsordninger og manglende avløserordninger er elementer som tvinger reindriftsutøvere til å dra til fjells til tross for at de er syke. Dette fører til helseslitasje i form av fysiske overbelastninger og stress, og bidrar også til å øke risikoen for ulykker.

Pr. i dag er tilskudd til sykdom blant reineiere fastsatt i *Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikt og tamreinlag* hvor det i formålsparagrafen § 1 heter at tilskuddet blant annet skal gi grunnlag for avsetning til avløserordning ved sykdom ut over folketrygdens generelle ordninger.

Små distrikter er særlig sårbare når arbeidskraften og kapasiteten i distriktet svekkes som følge av sykdom og skader. Uten gode tilskuddsordninger ved sykdom, skader eller dødsfall vil den økonomiske belastningen bli svært omfattende for de familier som rammes. NRLs forhandlingsutvalg foreslår også at det for tilskuddsordningen til avløsning ved siidaandelers død ikke stilles krav til familietilknytning. Forskriften endres tilsvarende.

Når det gjelder sykdom og skader hos barn, bør det etableres tilskuddsordning slik at foreldre eller innleid hjelp kan følge barn til legeundersøkelse eller annen oppfølging i tilknytning til sykdom eller skade. Dette tilskuddet skal kunne ytes til det kalenderåret barnet fyller 12 år. Når det gjelder familier med barn som har kronisk- eller langvarig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, bør foreldrene ved fravær få tilskudd til avløser inntil barnet fyller 18 år. I slike tilfeller bør tilskuddsordningen gis for inntil 20 dager per år for hver av foreldrene. Dersom det er snakk om enslig forelder, bør ordningen gjelde for inntil 40 dager per år. Det må også kunne ytes tilskudd for foreldrenes deltakelse i opplæring ved godkjent helseinstitusjon eller offentlig kompetansesenter for å kunne ta seg av og behandle barnet. Ordninger tilknyttet skader, akutt sykdom og kroniske- og langvarige sykdommer kan innrettes på samme måte som for jordbruket, og det utarbeides utkast til forskrifter som vedtas på forskriftsmøtet.

Det avsettes 0,5 mill kroner til ordningen.

6.4.1 Tiltak:

- Forskriften § 3 andre setning endres til følgende: Avløser skal være minst 16 år og ikke være ektefelle/samboer til den som mottar tilskudd
- Tilskuddet utbetales i sin helhet etter at søknaden er innvilget
- Satsen for tilskudd til avløsning ved svangerskap, fødsel og adopsjon økes til kr. 100 000
- Det etableres en tilskuddsordning for avløsning for familier ved sykdom eller akutte skader hos barn, og for barn som har kronisk- eller langvarig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne med en sats på kr. 1200 pr. dag

6.5 Tidligpensjon i reindriften

Ordningen videreføres med økte satser.

6.5.1 Tiltak:

- Enbrukerpensjon økes til kr. 180.000
- Tobrukerpensjon økes til kr. 280.000

6.6 Tilskudd til avløsere ved møtevirksomhet og kurs/seminarer/prosjekter for ungdom

Reindrifts ungdommen har et stort engasjement i saker som bl.a omhandler klima, miljø og arealinngrep. Selv om distriktene på den ene siden ønsker at ungdom engasjerer seg og søker kunnskap, så skaper dette på den andre siden utfordringer i forhold til redusert arbeidskraft i ungdommenes fravær.

NRLs forhandlingsutvalg foreslår derfor at det også etableres en tilskuddsordning til avløser ved møtevirksomhet og kursdeltakelse. Ordningen kan subsidiært innarbeides i distriktstilskuddet med kr. 2000 pr. distrikt.

6.6.1 Tiltak:

- Det etableres en tilskuddsordning for avløsning ved deltakelse på møter og kurs med kr. 2000 pr. distrikt

7. KONFLIKTFOREBYGGENDE TILTAK

NRL registrere at sentrale aktører råder grunneiere/jordbrukere om ikke å benytte seg av ordningen. Med bakgrunn i dette ønsker NRL at avtalepartene tar ordningen til vurdering.

8. FORBUD MOT BRUK AV STRØMGJERDER I UTMARK OG RYDDING AV GAMMELT GJERDEMATERIELL

Reindriften opplever et økende problem med hensyn til bruken av strømgjerder i utmark. Disse gjerdene blir stående uten tilsyn, og fjernes heller ikke etter at beitedyrene er tatt inn. Dette resulterer i at reinen går seg fast i strømgjerder, og hvor flere rein dør som følge av dette. Det samme gjelder gammelt gjerdemateriell.

NRLs forhandlingsutvalg ønsker derfor et forbud mot bruk av strømgjerder i utmark av hensyn til dyrevelferden til både rein og andre hjortevilt.

Videre forventer NRL at departementet sørger for at gamle gjerdene i jordbruket som ikke er holdt i hevd, fjernes og ryddes opp.

9. CWD

NRLs forhandlingsutvalg ønsker å drøfte beredskapsplan for CWD i reindriften, med særlig fokus på overvåking og smittespredning.

10. MINDREFORBRUK 2022-2023

NRL foreslår at mindreforbruket på 9,9 mill kroner anvendes på følgende måte:

- 0,8 mill kroner til videreføring av prosjekt om hets og rasisme
- 1,0 mill kroner til NRL til kompetansehevingsprogram for reinbeitedistrikter om bl.a. konsultasjoner, folkerettslige prinsipper og saksprosesser i arealvernarbeid
- 3,0 mill kroner til Reindriften Utviklingsfond
- 5,1 mill. kroner overføres til kriseberedskapsfondet

11. NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK

NRL forventer at forhandlingsresultatet bidrar til å sikre en forutsigbar og positiv økonomisk inntektsutvikling gjennom virkemiddelordninger som både treffer i forhold til reindriften arbeidshverdag og øker bærekraften i reindriften.

11.1 Økonomisk ramme

Den økonomiske rammen for avtaleåret 2023-2024 kreves satt til **259,7 mill kroner.**

11.2 Reindriften Utviklingsfond

NRLs forhandlingsutvalg stiller krav om at NRL oppnevner leder i RUF annen hver periode.

Det foreslås å tilføre 3,0 mill kroner til RUF fra mindreforbruket i avtalen for 2022/2023 som prioriteres til infrastrukturtiltak.

NRL krever at det over Reindriften Utviklingsfond avsettes midler til følgende tiltak for 2023- 2024:

Fordeling av de ulike postene (mill.kroner):

Benevnelse	Reindrifftsavtale 2022-2023	NRL 's krav 2023 - 2024	Differanse
Konfliktforebyggende tiltak	1,50	1,50	0,00
Utviklingsprogrammet	8,20	8,20	0,00
Fagbrevordningen	3,50	4,70	1,20
Markedstiltak	5,00	5,00	0,00
Pramming	5,50	5,50	0,00
Lærings og omsorgsbaserte tjenester UT PÅ VIDDA	3,00	3,00	0,00
Oppfølging og kontroll optisk lengdemåling av rein	0,50	0,50	0,00
Beredskapsfond (kriseberedskapsfond)	5,50	10,0	4,50
Møtegodtgjørelse beredskapsutvalg	0,50	0,50	0,00
Frakttilskudd	2,50	2,50	0,00
Tilskudd til rapportering av slaktet rein	0,30	0,30	0,00
HMS-tjeneste i reindriften	2,00	4,00	2,00
Pilotprosjekt helsetjeneste rein	2,00	2,00	0,00
Tilskudd til utgifter ved foring og flytting av rein	4,10	4,10	0,00
Kompensasjon for utestengning fra vinterbeiter i Sverige	2,00	2,00	0,00
Pilotprosjekt for en rådgivningstjeneste i arealsaker	3,00	3,00	0,00
Stipend master utdanning		0,20	0,20
Til disposisjon for RUF's styre	9,70	9,70	0,00
Sum	58,80	66,70	7,90

For øvrig kan fondets midler anvendes til:

1. tilskudd ved omfattende tap av rein i ulykker
2. tilskudd til reindrifftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg
3. refusjon av dokumenterte utgifter til deltakelse på kurs/etterutdanning og lignende

4. tilskudd til feltbarnehage
5. tilskudd til fjerning av gammelt gjerdemateriell
6. juridisk bistand til reinbeitedistrikter eller siidaer

Økonomisk støtte kan for øvrig innvilges til andre tiltak i samsvar med forskriftens formål, jf. § 1-1, herunder

- a. sikring av reindriftens beiterett, herunder støtte til arbeid med sikring av reindriftens arealer
- b. praktiske tiltak innenfor reindriften
- c. strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for reintallstilpasning og ressursutnyttelse
- d. faglige tiltak, herunder veiledning, kursvirksomhet, beitegransking, planlegging og avlstiltak
- e. utvikling av binæringer og formål av generell kulturell betydning for reindriftssamene
- f. tiltak for å fremme likestilling og kvinners situasjon i reindriften
- g. tilrettelegging av 1-2 dagers kompetansegivende kurs/etterutdanning
- h. tilskudd til tiltak for reindriftnæringen som følge av klimaendringer
- i. forskning og kunnskapsformidling
- j. tilrettelegging for at reineiere med nedsatt funksjonsevne kan delta i reindriftsarbeidet
- k. tilskudd til utvikling av distriktsplaner for distrikter som mangler distriktsplan

I tillegg:

Støtte til oppføring av nødbuer

Gjennomføring av undersøkelse av den enkelte reineiers bidrag til verdiskapning i Næringen

12. KOSTNADSENKENDE OG DIREKTE TILSKUDD

NRL fremmer et totalt krav for kostnadsenkende og direkte tilskudd på **179,7 mill kroner** for avtaleåret 2023 - 2024 til ulike direkte tilskudd.

12.1 Distriktstilskudd

Det foreslås en økning av distriktstilskuddet på kr 40 000 pr. distrikt.

Det avsettes 31,6 mill kroner til ordningen.

12.2 Produksjonspremie

Siidaandelens produksjonspremie beregnes med inntil 40 % av avgiftspliktige salgsinntekter.

Det avsettes 51,8 mill kroner til ordningen.

12.3 Kalveslaktetilskudd

Kalveslaktetilskuddet videreføres og økes til kr. 700.

Det avsettes 27,6 mill kroner til ordningen.

12.4 Simleslaktetilskudd

Det foreslås innført et simleslaktetilskudd på kr. 1000.

Det avsettes 5,8 mill kroner til ordningen.

12.5 Etableringstilskudd

NRLs forhandlingsutvalg foreslår at etableringstilskuddet økes ved at det første året utbetales et tilskudd på kr. 150 000, og de resterende to årene utbetales kr. 100 000.

Det avsettes 6,0 mill kroner til ordningen.

12.6 Særskilt driftstilskudd til ungdom

Tilskuddssatsen videreføres.

Det avsettes 2,2 mill kroner til ordningen.

12.7 Ektefelle /samboertilskudd

Tilskuddet rettes mot andeler der begge ektefeller/ samboere står oppført som ledere av siidaandel.inntektsgrensen fjernes. Ordningen skal stimulere til at flere deler siidaandelen. Tilskuddssatsen fastsettes til kr. 30 000.

Det avsettes 3,4 mill kroner til ordningen.

12.8 Driftstilskudd til siidaandeler der kvinner står som eneste leder

Ordningen videreføres med økning av satsen til kr. 40 000.

Det avsettes 1,0 mill kroner til ordningen.

12.9 Klima- og miljøtilskudd til siidaandelsinnehavere og tilskudd til rein på beite

Det avsettes 34,3 mill kroner til ordningen.

12.10 Ekstraordinært tilskudd

Det ytes kr. 30.000 pr. siidaandel

Det avsettes 16,0 mill kroner til ordningen.

13. RÅDGIVNINGSTJENESTE I AREALSAKER

Det avsettes 3,0 mill kr. til ordningen.

14. VELFERDSORDNINGER

14.1 Tilskudd til avløser ved svangerskap, fødsel, adopsjon og dødsfall

Ordningen videreføres med de foreslåtte endringer i forskriften.

Det avsettes 1,3 mill kr. til ordningen.

14.2 Avløsning ved sykdom hos barn

Det avsettes 0,5 mill kroner til ordningen.

14.3 Tilskudd til tidligpensjon

Det avsettes 2,5 mill kroner til ordningen.

14.4 Øvrige velferdsordninger

Ordningen videreføres.

Det avsettes 0,5 mill kroner til ordningen.

15. ORGANISASJONSTILSKUDD

NRL skal sikre gode rammevilkår, tilby faglig bistand, bistå i endringsprosesser og øke kunnskapen i samfunnet om reindriften. NRL skal også imøtekomme de krav som stilles til organisasjon og være en troverdig alliansebygger som skaper verdi for lokallag, medlemmer, næringen og samfunnet for øvrig.

NRL har i løpet av året fått på plass et saksbehandlingssystem og nettside, noe som er viktig i forhold til NRLs administrasjon og rådgivningsteam. Både saksbehandlingssystemet og nettsiden krever driftsoperatører og abonnement, og dette foreslås finansiert gjennom avsetning til organisasjonstilskuddet.

Organisasjonstilskuddet økes til 8,5 mill kroner.

16. HELSETJENESTE FOR REIN

Det avsettes 2,0 mill kroner til videreføring av prosjekt.

17. ØVRIGE ORDNINGER

Ordninger som ikke er spesielt nevnt, forutsettes videreført.

18. EKSTRAORDINÆRE FORHANDLINGER OG REFORHANDLINGER

Det forutsettes at det ved ekstraordinære hendelser som påvirker reindriften, har NRL rett til ekstraordinære forhandlinger eller reforhandlinger av inngått reindriftsavtale.

19. SAKER UTENFOR REINDRIFTSAVTALENS ØKONOMISKE RAMMER

NRLs forhandlingsutvalg mener det fortsatt er viktig å gjennomføre møter med ansvarlige departement i saker som berører reindriften.

19.1 Saker under kommunal- og distriktsdepartementet

- Konsultasjoner
- Husbanklån for unge i reindriften
- Revidering av konsekvensutredningsforskriften
- SRU II
- Sti- og løypeplaner

19.2 Saker under Samferdselsdepartementet

- Salting av veier i reinbeiteområder
- Plan for å redusere reinpåkørsler på vei og jernbane

19.3 Saker under Finansdepartementet

- Avgiftsfritak ved kjøp av tohjuls terrengmotorsykkkel i reindriften
- Avgiftsrefusjon på veibruksavgift på drivstoff

19.4 Saker under Klima- og miljødepartementet

- Oppnåelse av den todelte målsetningen i rovviltforliket
- Forhindre ytterligere nedbygging av reinbeiteområdene
- Revisjon av verneforskrifter og behovet for endringer i naturmangfoldloven
- CWD-håndtering

19.5 Saker under Kunnskapsdepartementet

- Fagskole i reindrift

19.6 Saker under Arbeids- og inkluderingsdepartementet

- Reindriftas utfordringer ved å ta ut pliktdel i fedre- og mødrekvote i forbindelse med uttak av foreldrepenger

19.7 Saker under Justisdepartementet

- Etablering av miljødomstol
- Endring av oreigningslova

Fordeling av de ulike postene (mill.kroner):

Benevnelser	Reindrifftsavtale	NRLs krav	Differanse
	2022 - 2023	2023 - 2024	
Reindrifftsens utviklingsfond	59,70	66,70	7,00
Organisasjonstilskudd	7,30	8,50	1,20
Direkte tilskudd	108,70	179,70	71,0
Velferdsordninger	4,30	4,80	0,50
Sum	180,0	259,70	79,70

Spesifikasjon av post 75: Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill kroner)

Benevnelse	Reindrifftsavtale	NRL's krav	Differanse
	2022-2023	2023 - 2024	
Distriktstilskudd	28,10	31,60	3,50
Produksjonspremie	41,80	51,80	10,00
Kalveslaktetilskudd	24,60	27,60	3,00
Simleslaktetilskudd	5,00	5,80	0,80
Særskilt driftstilskudd ungdom	2,20	2,20	0,00
Ektefelle- og samboertilskudd	0,90	3,40	2,50
Etableringstilskudd	5,20	6,00	0,80
Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen andel	0,90	1,00	0,10
Klimatilskudd i reindrifften,	0,00	15,00	15,00
Beitetilskudd pr beitedyr	0,00	19,30	19,30
Ekstraordinært tilskudd	0,00	16,00	16,00
Sum	108,70	179,70	71,00

Spesifikasjon av post 79:
Velferdsordninger

Benevnelse	Reindrifftsavtale	NRL's krav	Differanse
	2022 - 2023	2023 - 2024	
Tidligpensjon	2,50	2,50	0,00
Avløsning ved svangerskap/fødsel	1,30	1,30	0,00
Øvrige velferdsordninger	0,50	0,50	0,00
Sykepenger ved sykdom og dødsfall		0,50	0,50
(sykepenges)			
Sum	4,30	4,80	0,50

Tromsø den 6. Januar 2023

Inge Even Danielsen

Tom Lifjell

Berit Marie P.E. Eira